

TANÁROMRA EMLÉKEZEM

(Pálffi Márton, 1873—1936)

Vannak évfordulók, amelyek mellett ha szó nélkül elmegyünk, ítéletet mondunk magunkról, az utódokról. Hiszen vannak életek, melyeknek sokszor gazdag tartalma csupán személyes értékű. Vannak viszont, melyek jelentőségükben messze túlnőnek az egyéni kereteken, kortársakat irányítanak, magatartásokat határoznak meg.

Az én emlékeim vele kapcsolatban kisgyermek koromba nyúlnak vissza. Azoknak az időknek az emlékközpontja azonban nem Ő, hanem a szép nagy kert és a sok gyermek. Pálffi Marci bácsi háza mindig tárva volt előttünk, nemcsak azért, mert édesapámnak osztálytársa és egyik legjobb barátja volt, hanem azért is, és elsősorban talán azért, mert nagyon szerette a gyermekeket. — Mi gyermekek nagyon szerettük. Úgy hiszem azért, mert mindig úgy beszélt velünk, mint a felnőttekkel: játékos komolysággal. — Akkor még nem is tudtam, hogy tanár, de nem is értettem volna, hogy ez mit jelent.

Tőle, jobban mondva az ő egyéniségén, magatartásán át tanultam meg, mit jelent tanárnak: a serdülő ifjúság tanítójának lenni. Pálffi Márton, a volt kolozsvári Unitárius Főgimnázium latin—magyar tanára utolsó leheletéig a fiatalok melegszívű nevelője maradt.

Tudom, nem mutathatom be jobban az életnek induló Pálffi Márton, mint azzal a visszaemlékezéssel, amit egy kolozsvári vendiaktalálkozáson mondott el arról, hogyan kezdte el tanulóéveit a tordai Unitárius Gimnáziumban.

„... S emlékszem, hogyne emlékezném a karikás ágyra, diákéletem első végzetes szenzációjára. Ennek a karikás ágyra, ahogy előttem áll, ez idő szerint két kétlábú lakója van. (A több lábúakat nehéz lett volna számontartani.) Az egyik egy 13 esztendőes komoly fekete fiú, nagy funkcionárius: a 11. sz. szoba szolgája. Nem, ez nem én vagyok, ez az én testvérbátyám, Benedictus Pálffi, a nagy számoló-talentum, aki negyedik elemista létére játszva végzett a Számító Szókratész legagyafúrta példáival is, pl. az ilyennel: 12-nek $\frac{2}{3}$ -a 64 hány nyolcadának a $\frac{4}{16}$ -a? Tessék hamarosan megpróbálkozni vele! Akkor ilyen példákön köszörülgette Brassai bácsi az elemisták esztét. — A másik lakója egy hétesztendőes kis eleven egerke, az már én volnék. Aznap hoz-

tak fel faluról bátyámhoz látogatóba, egy szép májusi vasárnapon. Il-
lően megbámultam én a városban és a Kollégiumban mindent, de leg-
inkább a bátyám karikás ágyát. Ez aztán a játékszer. Kihúztam, beta-
szítottam. Engedett. Kereké volt. Négy. Sirt-rítt, visított, játszott. Lel-
ke volt. Micsoda tréfás játékszer. Ha én egyszer abba belefekhetném!
Tréfáskedvű, gyerekkedélyű, jövőbelátó bölcs ember volt édesapám.
Mintha látnám, hogy elrándult a busa-bajsza, ahogy elnézett: »Nahát
csak próbáld ki!« — S azzal otthagytott. Így esett, hogy mint Krisztust
az írástudóknál, engem is felig otthagytak, felig otffejtettek a város-
ban. Este a szekér, édesanyám nagy rémületére, nélkülem hajtott be az
udvarra... Kicsinek én is elég kicsi voltam, de az írásmagyarázashoz
már csak azért sem foghattam, mert bár októbertől májusig odahaza
éppen eleget kerülgettem (főleg kerülgettem) a mesturam iskoláját és
pálcáját, az összes tudomány, amit ezalatt magamra szedhettem, csak
annyi volt, hogyha az ember az öt ujját egymásra fonja, a felülkerekedő
kisujjból olyan kocsis lesz, mint a pinty... Az ábécéből azonban
csak az ír-rí-ig jutottam... De arra sem mesterem tanított, hanem —
már csak bevallom — Zsuzsika, egy csitri kislány, akivel egy padban
ültem... — Könyv nélkül, tudomány nélkül, egy tudásra szomjas méh-
kas kellős közepén, idegenül, élhetetlenül maradtam a tordai iskolában.
Minden deák körül 3—4 apró legényke, a hospes úr körül talán több
is. Egyik olvas, másik számol, a harmadik verset mond. Főleg verset
mond. Ez, ez a vers a karikás ágnál is nagyobb szenzáció. S a könyv-
vetlen kis idegen szomorúan érzi, hogy egyikhez sem ért. Szégyenlősen
hol ehhez, hol ahhoz a csoporthoz lopakodik, csipeget a bőven hulló tu-
domány-morzskákból, mint a veréb, itt egy betű, ott egy vers, s pár hét
alatt annyira viszi, hogy a nagy diákok szemmel látható gaudiumára
jóformán ábécé nélkül is megtanul olvasni, a vers szavai után találva
ki a betűt. S aztán ottragad, véglegesen ottragad a kollégyomban. Sen-
ki se kérdezte: ki vagy, miért jöttél? Nem írtak matrikolába. Elég mat-
rikola volt a karikás ágy. Az Alma Mater így fogott meg engem
csaknem félszáz éve, s így és ilyenformán fogadott fiává mindnyájun-
kat ez az édes, ez a szent anya.“

Ezeket a sorokat Marci bácsi unokaöccsének, a nemrég elhunyt
kedves barátunknak és hittestvérünknek: Pálffy Antal számtantanárnak
visszaemlékezéseiből idéztem.

A mi osztályunkat második gimnázista korunktól kezdte tanítani
román nyelvre. Nagy igyekezettel beszélte és kutatta sajátosságait. Er-
re azért emlékszem, mert minduntalan szenvedélyesen hívta fel figyel-
münket a nyelvi érdekességekre.

Amint nagyon szeretett tanárunk, Márkos Albert hasonló nevű fia,
zenefőiskolai tanár barátom említette, Marci bácsi őket francia nyelvre
is tanította. Ahogy az emlékeinket felelevenítettük, sok érdekes mozza-
nat merült fel a magyarórákról. Pálffy tanár úr néhány szikrázó meg-
jegyzéssel — mindig játékosan — nagy összefüggésekre ébresztett rá.
Azt mondta, hogy beszéd közben mindnyájan szüntelenül új szavakat
használunk, illetve a szavak új, szokatlan alakjait teremtjük. — Példá-
ul, dobta fel a „kertel“ szót, szoktuk mondani: kertelés, kertelő, de ki-

pattanhat belőlem ez is: „kertelnök“, ami természetesen, tette hozzá mosolygó, csillogó szemmel, nem téveszthető össze a kert elnökével. —

Az óráin szabadelőadás tartására hívta fel a fiúkat. Eleinte a többség húzódozott. A vállalkozóbb szelleműekkel bemutatta, hogy mennyivel különb dolog a dobogóról, mint a pad biztos fedezékéből beszélni. A témát az előadó az előző órán szabadon választotta. Az előadás tárgya lehetett egy könyv vagy akár egyetlen vers ismertetése, a méhé-szet, a fényképészet, kirándulás, életfilozófia, szerelem vagy bármi más. Fontos az volt, hogy a tanuló a saját szavaival, mesterkéeltség nélkül, társalgásszerűen adja elő. Ilyenkor Marci bácsi csupán egy volt a hallgatók közül. És utána sem tanárkodott, hanem barátunk, bátyánk, a tanácsokat észrevétlenül adó nevelőnk maradt.

Nevelői, emberformáló szenvedélyén kívül még egy szenvedélyére emlékszem: a sakkjáték iránti vonzalmáról. Ez az emlékem már újabb keletű. Egyetemi hallgató koromban kerültem vele kapcsolatba ezen a téren. Minthogy időnként sikerrel harcoltam vele, édesapámat így ugratta: — Na, Károly, a fiad lepipált. Nyomába sem érsz. Sokra viheted, fiú, fordult hozzám. — Hiába, ő sem volt tévedhetetlen.

Édesanyám verseskötetéről nagy szeretettel írt. Akkor győződtem meg, hogy értője volt a lélek halk, finom rezdüléseinek is.

Haldokolva, a kórtól marcangolt testben is, egész ember maradt, a fájdalmak közepette is nagy lélek.

Születésének 100 éves évfordulóján is még számtalan tanítványa őrzi és áldja emlékét.

ÜRMÖSI KÁROLY

SZÓSZÉK – ÚRASZTALA

FIGYELJETEK, VIGYÁZZATOK ÉS IMÁDKOZZATOK

Mk 13, 32—37

A felolvasott bibliai rész a kisapokalipszisnek nevezett fejezet záró mondatait tartalmazza.

A Jézus életéről és tanításairól tudósító evangéliumok tanúbizony-sága szerint a Jézus korabeli izraelita nép hitéletében és a jövővel kapcsolatos várakozásában, egyik a másik mellett, két felfogás élt. Az egyik a próféták tanításai alapján a Messiás közeli eljövele hitén épült fel, akinek földi uralma a hívő izraelita ember számára a végleges, eszményi boldog életet, Isten országa megvalósulását fogja biztosítani. Ez a várakozás Dávid király dicsőséges uralkodásához, mint eszményhez kapcsolódott; esszerint a Messiás nem lesz más, mint egy dávidi sarj-ból származó hatalmas földi világhódító, akinek az uralma minden földi ellenség teljes legyőzését és szolgaságba döntését fogja eredményezni, ugyanakkor pedig a kiválasztott zsidó nép számára soha el nem múló dicsőséget és békességet fog jelenteni.

Tudjuk azonban azt is, hogy a földi messiási várakozás a Jézus előtti második évszázadtól kezdődően egyetemesebbé vált, és az ún. apokaliptikus irodalom hatására fokozatosan felemelkedett a földről a menny-be. Ettől az időtől kezdve a nép jelentős része már a magasból, az ég-ből, kozmikus változások eredményeképpen, új ég és új föld formálódá-sán keresztül várta a Messiás megjelenését és Isten országa megvaló-sulását. Ennek az apokaliptikus várakozásnak nagyszerű szövszólója a Jézus útját zord bünbánati prédikálásával előkészítő Keresztelő János volt. Ez a rég elnémult próféták hangján megszólaló prédikátor a pusztába kiözönlő jeruzsálemi népnek a megtérés feltétlen szükségességét hirdette, és így ostromozta őket: azt hiszitek, hogy a legközelebbi jövő-ben megvalósuló Isten országa csupán a nem-izraeliták számára fog irgalmatlan ítéletet jelenteni? Azt hiszitek, hogy Isten az ítélet órájában, csak azért, mert a kiválasztott nép fiai vagytok, kímélni fog, ha bűnösök vagytok? Bánjátok meg hát bűneiteket, szálljatok áhítatos lé-lekkel magatokba, tisztítsátok meg szíveteket és lelketeket, teremjete-k megtéréshez méltó gyümölcsöket, hogy az ajtó előtt álló, bármely pil-lanatban megvalósulható Isten országa számotokra ne kárhozatot, ha-nem üdvösséget jelentsen.